

необхідна умова підвищення ефективності управління системою. При цьому учасники спільної праці діють в межах своєї компетенції, використовуючи відповідні сили, засоби та методи, а погодження самої діяльності здійснюється шляхом дотримання правових норм [13, с. 537, 570].

Таким чином, ми приходимо до висновку, що взаємодія взагалі, між будь-якими соціальними суб'єктами - це сукупність усіх взаємозв'язків, які їх пов'язують; наявність найрізноманітніших стійких, об'єктивно-обумовлених та необхідних, функціонально-залежних, кількісно і якісно у зовнішньому виразі необмежених форм взаємозв'язку між ними; процес та результат взаємовпливів сторін, що взаємодіють одна на одну.

Список використаних джерел

1. Философский словарь. Под. ред. М.М. Розенталя. Изд. 3-е. М., Политиздат, 1972. с. 403.
2. Теорія управління в органах внутрішніх справ : Навчальний посібник / За ред. В.А. Ліпкана. – К. : КНТ, 2007. – 884с.
3. Новий тлумачний словник української мови. – К.: Аконтіт, 1999. – Т. 1, -с. 259.
4. Украинский Советский энциклопедический словарь. Том 1., Киев, Главная редакция Украинской Советской энциклопедии., 1988г.
5. Обозов Н.Н. О трехкомпонентной структуре межличностного взаимодействия.: В кн. Психология межличностного познания. – М.: Педагогика., 1981., - Ст., 80-92.
6. Краткий словарь по социологии / Под общ.ред. Д.М. Гвишиани, Н.И. Лапина; Сост. Э.М. Коржева, Н.Ф. Наумова. – Политиздат, 1988.
7. Малая Советская Энциклопедия. Третье издание. – Т.2. – М., 1958. Ст.366.
8. Советский энциклопедический словарь. Главн. ред. А.М. Прохоров, Издание четвертое,- М., «Сов. энциклопедия». – 1987г.
9. Военный энциклопедический словарь., МО СССР, Институт военной истории.- М., Воениздат., 1983г.
10. Богачева О. Взаимодействие трудовых коллективов и правоохранительных органов по профилактике правонарушений // Советская юстиция. – 1980. № 10.- С. 16.
11. Дубинский А.Я. Исполнение процессуальных решений следователя. Правовые и организационные проблемы. К.: «Наукова думка», 1984. С.87-92.
12. Гуткин И.М. Органы дознания и предварительного следствия системы МВД и их взаимодействие.- М., 1973-С.537,570.
13. Бандурка О.М. ОРД «Оперативно-розыскная деятельность» Ученик – Харьков: Издательство университета внутренних дел.- 2002.- 336с.

УДК 342.9

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗУМІННЯ КАТЕГОРІЙ «БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ» ТА «ГРОМАДСЬКА БЕЗПЕКА»

Терехов В.Ю.

(здобувач Міжрегіональної Академії управління персоналом)

Анотація. У статті здійснений теоретичний аналіз категорії безпеки, проаналізовані та систематизовані основні теоретичні підходи до розуміння поняття “безпека” як загальної наукової категорії та “громадська безпека”, як конкретної, запропоновані власні узагальнення з приводу цих категорій.

Ключові слова: безпека, особиста безпека, громадська безпека, забезпечення безпеки, права людини.

Аннотация. В статье осуществлен теоретический анализ категории безопасности, проанализированы и систематизированы основные теоретические подходы к пониманию понятия "безопасность" как общей научной категории и "общественная безопасность", как конкретной, предложенные собственные обобщения по поводу этих категорий.

Ключевые слова: безопасность, личная безопасность, общественная безопасность, обеспечение безопасности, права человека.

Terekhov Vitalii Theoretical aspects of understanding categories "human security" and "public security"

The article contains a theoretical analysis of the category of security, analyzed and systematized the basic theoretical approaches to understanding the concept of "safety" as a general scientific category and "public safety" as a concrete, proposed own generalizations on these categories.

The purpose of this article is to examine and clarify the theoretical aspects of the complex phenomenon of human security, as well as public safety.

Public security is the state in which concretely taken people (members of society) feel secure, are in a state of rest, in which a stable life cycle is ensured through observance of moral, social, legal standards of mutual behavior, defined clear boundaries of intervention of public relations in private, as well as mechanisms of collective defense.

Safety is a rather abstract category, the concrete measurement of which appears to be rather complex and depends on the sphere to which it applies. Security ensures balance and stability in relations between citizens, society, the state, which is the key to the sustainable development of these relations and its participants.

Violation of public safety is always accompanied by a violation of the rights of individual members of society, which ultimately leads to the deformation of certain clusters of social relations, the restoration of which can be secured excluded after intervention of state institutions.

Public safety as a phenomenon characterizes the condition in which society and its individual citizens have the opportunity to normal coexistence on the basis of mutual respect, noninterference in the life of each other, the inviolability of rights

Key words: *safety, personal safety, public safety, security, human rights.*

Актуальність теми. Негативні явища в державному та суспільному житті нашої країни, які обумовлені в першу чергу зазіханнями на територіальну цілісність та недоторканість призвели до перманентного стану відчуття небезпеки для звичайних людей, вжиття додаткових заходів спрямованих на протидію загрозам з боку правоохоронних інституцій та органів публічної адміністрації, формування нових спеціальних адміністративних режимів тощо. Слід відмітити, що питання безпеки в сучасних умовах стає одним із ключових і потребує постійної уваги з боку законодавців, вчених та кваліфікованих правників, які переймаються проблемами правоохоронної діяльності.

Мета цієї статті полягає у розгляді та з'ясуванні теоретичних аспектів складного явища безпеки людини, а також громадської безпеки.

Дана проблема була предметом дослідження таких вчених як В. Авер'янов, М. Баймуратов, Ю. Битяк, В. Васьковська, Р. Калюжний, О. Копиленко, Н. Нижник, М. Удод, А. Селіванов, Ю.Шемшученко, О. Ярмиш, Н.Ярмиш, Ю. Фисун та інших.

Безпека, з позиції теорії наукового пізнання, є складною категорією, яка притаманна багатьом сферам життєдіяльності й обумовлена їх особливістю та специфікою. З цього приводу влучно зазначає Ю.Ю. Фисун, про те, що сучасна постіндустріальна цивілізація, досягнення науково-технічного прогресу забезпечили дуже високий рівень освоєння сил природи, ефективного використання в інтересах людства найновіших досягнень науки і техніки. Водночас активний і різноплановий розвиток виробничої та соціальної сфер життєдіяльності людини об'єктивно зумовив виникнення і прогресуюче збільшення досить інтенсивних чинників і джерел різного роду небезпек, що створюють загрозу заподіяння значної шкоди особистості, суспільству, державі або навіть загрозу існуванню людства. До них можна віднести термоядерну, хімічну, технологічну, екологічну, епідемічну, продовольчу, зловживання науковими і технічними знаннями, воєнну, соціальну, кримінальну (зокрема тероризм), економічну та інші небезпеки. Постає нагальна потреба забезпечення всіх вимірів національної безпеки - політичної, військової, економічної, фінансової, бюджетної, релігійної, інформаційної та ін [1, с.39-30]. Безпека представляє собою найважливішу цінність, що повинна забезпечувати вільне існування і розвиток особистості, суспільства, людства, створювати гармонію і переборювати суперечності у взаєминах між людьми, особою і державою, суспільством, між націями і державами [2]. Натомість, в сучасних умовах у яких опинилась наша країна, існує нагальна потреба по-новому розставити пріоритети у безпековій сфері, при цьому важливим залишається формування такої системи, при якій було б забезпечено дотримання прав людини і громадянина, а також враховані інтереси громадянського

суспільства. Первинним для державної або національної безпеки є явище безпеки суспільства.

Під останньою, вчені розуміють сукупність опосередкованих джерелами підвищеної небезпеки відносин, що регулюються юридичними, технічними і організаційними нормами з метою запобігання і усунення загрози життю та здоров'ю людей, матеріальним цінностям і навколишньому середовищу [3, с. 87]. Суспільна безпека це – суспільний спокій, недоторканність життя і здоров'я населення, наявність умов для праці та відпочинку громадян; нормальна діяльність державних і громадських організацій, установ та підприємств [4, с.195]. Таким чином, суспільна безпека – це стан, при якому конкретно взяті люди (члени суспільства) відчують себе захищеними, перебувають в стані спокою, при якому забезпечується стабільний життєвий цикл через дотримання моральних, соціальних, правових стандартів взаємної поведінки, визначені чіткі межі втручання публічних відносин в приватні, а також діють механізми колективного захисту.

На фоні зазначеного, слід вказати, що забезпечення безпеки є одним з обов'язків держави, її внутрішньою функцією. Для її забезпечення створюються спеціальні механізми, які включають особливий правовий режим, утворення та функціонування спеціальних безпекових державних (та подекуди, недержавних) інституцій тощо.

Для того, щоб сформувати власне уявлення про категорію безпеки та її закріплення на рівні окремого права громадян, необхідно проаналізувати теоретичні надбання, які існують у цій сфері. Наприклад, М.О. Лесков розглядає безпеку як явище гомеостазису системи, під яким прийнято розуміти тип динамічної рівноваги, характерний для складних саморегулюючих систем і станів у підтриманні суттєво важливих для збереження системи параметрів у доступних межах [5, с.66]. Під терміном «безпека» П.А. Діхтієвський розуміє повну відсутність небезпеки для якогось явища з боку кого-небудь або чого-небудь, тобто такий стан, коли повністю виключена небезпека будь-якого виду; безпеку включає спокій, надійність, впевненість і збереження [6, с.30]. Згадана вже вище Ю.Ю. Фисун визначала таку цікаву категорію, як політика безпеки – під якою вона розуміла напрямок діяльності держави щодо актуальних і потенційних загроз існуванню своїх громадян. За своїм змістом безпека передбачає, з одного боку, відсутність небезпеки, а з іншого - наявність стану захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства, держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, посягань і небезпек. Звідси її можна розглядати як мету, засіб та результат діяльності людини (і всього людства) по захисту від загрожуючих чинників, явищ, подій та процесів [7, с.32]. У роботі М.В. Удода, знаходимо такі наукові сентенції щодо досліджуваного визначення: у широкому сенсі слова поняття “безпека” вживається стосовно багатьох явищ. Традиційно безпека мала два основних значення 1) свобода від ризику і небезпеки і 2) свобода від сумнівів, переживань і страху [8, с. 183]. Він походить від латинського *securitas* (*securus*), яке має декілька значень, серед яких: “безтурботність”, “душевний спокій”, “безпека”, “забезпеченість” [9, с. 695]. В.М. Родачин визначає „безпеку” як певні соціальні відносини, що характеризуються взаємною довірою, відсутністю у сторін агресивних і зловмисних проявів [10, с. 18]. Можна сказати, що безпека є загальнонаукова малодосліджена категорія. Вона не є чимось предметним, матеріальним і виступає певною абстрактною формою вираження життєздатності та життєстійкості конкретних об'єктів, їх відношення до внутрішнього та зовнішнього світу. Таким чином, безпека – це одна з найважливіших цінностей соціального буття людей, обов'язкова передумова існування й подальшого розвитку людства [11, с. 223; 12, с. 11], [13].

Усі зазначені наукові підходи дають нам можливість зробити певні власні узагальнення, які стосуються питань теоретичної категорії «безпека».

Отже, по-перше, більшість науковців під безпекою розуміють певний стан, при якому існує гармонія, уклад, що забезпечує захищений від небезпек спосіб співіснування людей, явищ, процесів.

По-друге, безпека являється досить абстрактною категорією, конкретний вимір показників якої видається досить складним і залежить від сфери до якої вона застосовується.

По-третє, для чіткого та правильного розуміння цієї категорії повинні бути визначені основні її змістовні елементи, такі як: об'єкти безпеки та суб'єкти її забезпечення; загрози, які посягають на безпеку; сфера безпеки; обставини, що загрожують безпеці.

По-четверте, безпека забезпечує баланс та стабільність у відносинах між громадянами, суспільством, державою, що є запорукою сталого розвитку цих відносин та її учасників.

А.С. Прудников, вивчаючи сучасні погляди вчених про сутність і зміст суспільних відносин у сфері забезпечення безпеки, звернув увагу на вузькість галузевого підходу. Він, зокрема, вважав, що обмеження поняття безпеки характеристикою певного стану соціальної системи звужує розуміння безпеки до конкретних рис, властивостей і функцій відповідної системи, не залишаючи місця людині з його природними правами і свободами [14, с.62]. Для нашого дослідження, особливе значення мають питання особистої безпеки та права громадян на безпеку. При чому слід відмітити, що проблема безпеки в контексті її правового забезпечення в наукових роботах як правило представлена у світлі правового забезпечення громадської (суспільної) безпеки. З цього приводу слід констатувати існування значної кількості напрацювань у правовій науці, у яких розкриваються різні аспекти цього поняття.

Зокрема, Н.Ф. Кузнєцова та Б.А. Куліков визначали суспільну (громадську) безпеку не тільки з точки зору дотримання технічних норм і правил, а й пов'язували її з такою системою поведінки громадян в суспільстві, при якій усувається загроза життю і тілесної недоторканності більшого або меншого числа людей [15, с.363]. Г.В. Джагунов під громадською безпекою розуміє систему зв'язків і відносин, що складаються відповідно до техніко- юридичних норм, при використанні об'єктів, що являють підвищену небезпеку для життя і здоров'я людей, майна державних і громадських організацій і громадян при настанні особливих умов у зв'язку зі стихійними лихами або іншими надзвичайними обставинами [16, с. 294]. Б.П. Кондрашов зазначає, що громадська безпека - це система суспільних відносин, врегульованих правовими нормами з метою забезпечення безпеки особистості, громадської безпеки, сприятливих умов для праці та відпочинку громадян, нормальної діяльності державних органів, громадських об'єднань, підприємств, установ, організацій, захисту від загрози, яка походить від злочинних та інших протиправних діянь, порушення порядку користування джерелами підвищеної небезпеки, предметами і речовинами, вилученими і цивільного обороту, явищ негативного природного і техногенного характеру, а також інших особливих обставин [17, с.18]. Ю.П. Битяк вважає, що громадська безпека не може існувати тільки під час використання об'єктів, що становлять підвищену небезпеку для суспільства, або під час настання особливих умов (небезпеки), оскільки вона залежить від багатьох інших соціальних чинників (стан правопорядку в країні, благоустрій міст, обладнання об'єктів, що призначені для масового відвідування) [18, с.478]. О.С. Доценко розглядаючи соціально-політичне визначення громадської безпеки дійшов висновку, що це динамічно стійкий стан щодо несприятливих впливів, які постійно контролюються діяльністю сформованих з цією метою органів і яким належить створювати передумови для розвитку навиків та реалізації соціально значущих потреб людини, її законних прав і свобод, забезпечувати розвиток і збереження матеріальних і духовних цінностей суспільства, а також територіальну цілісність, суверенітет і конституційний устрій держави [19]. Громадська безпека – це загальна захищеність, що відповідає інтересам суспільства і громадян, стан суспільних відносин, що запобігає загрозі спричинення шкоди і забезпечує тим самим їх нормальне функціонування. Громадська безпека повинна бути спрямована на охорону державного і громадського порядку, забезпечення нормальних умов трудової діяльності та відпочинку

громадян, у той же час громадська безпека тісно пов'язана з безпекою кожної людини як члена суспільства [20, с.26]. Н.О. Ярмиш достатньо обґрунтовано вважає, що громадська безпека – це багаторівневий, різноспрямований, динамічний феномен, який відображає функціонально спроможні параметри діяльності системи спеціалізованих суб'єктів захисту населення від загроз (їх нейтралізації та запобігання їм) техногенного, криміногенного, іншого антропогенного й природничо детермінованого характеру, а також стан суспільного та особистого спокою, що ґрунтується на рівновазі між існуючими і потенційними загрозами та наявним і можливим станом захисту від них, за якого забезпечується нормальний прогресивний розвиток соціальних груп і населення держави в цілому, реалізація людського потенціалу [21]. Бачимо, що усі теоретичні напрацювання мають достатньо типові формулювання, а також підходи до системного розуміння категорій «безпека» та «громадська безпека». При цьому узагальнюючою ознакою в даному випадку є спрямованість на формування стану захищеності різних суспільних та державних відносин від потенційних різновекторних загроз. Слід також зауважити, що в центрі цієї системи стоять життєво важливі інтереси людини, суспільства та держави, сукупність яких і є громадськими інтересами. Однак сукупність інтересів кожної людини (включаючи сферу безпеки) формують кластери системи громадської безпеки. При цьому, кластером системи громадської безпеки ми вважаємо конкретну частину суспільних відносин, які знаходяться під охороною держави шляхом застосування правових та організаційних механізмів.

З цього приводу О.І. Остапенко зауважував, що до сфери громадської безпеки необхідно відносити ті суспільні відносини, що попереджують або усувають шкідливі для життя та здоров'я людини наслідки, які можуть бути заподіяні в результаті дій людей штучним або природнім джерелом підвищення небезпеки [22, с.14–15]. При цьому, формування стану захищеності окремих суспільних відносин можливе тільки за допомогою розуміння тієї системи безпечного співіснування окремих груп (сфер) життєдіяльності людини. З цього приводу Є. Б. Ольховський зазначав, що громадська безпека у звичайних умовах життєдіяльності охоплює такі види правових відносин:

- що виникають і складаються у процесі забезпечення суспільної злагоди, спрямовані на попередження і негайне припинення дій (діянь), які можуть призвести до порушень нормальних умов життя населення, стати перепорою корисній трудовій діяльності людей, їх колективів, державних органів, організованому проведенню масових заходів;
- що виникають і спрямовані проти громадського порядку і громадської безпеки та викликають необхідність застосування заходів адміністративного припинення протиправної поведінки;
  - у галузі фінансово-бюджетної дисципліни та торговельної діяльності;
  - що посягають на встановлений порядок управління;
  - що посягають на власність;
  - у галузі охорони природи, використання природних ресурсів, охорони пам'яток історії та культури;
  - у промисловості, будівництві та у сфері використання паливно-енергетичних ресурсів;
  - у сільському господарстві, ветеринарній санітарії;
  - на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку;
  - в галузі житлових прав громадян, житлово-комунального господарства та благоустрою;
  - в галузі громадського харчування, сфері послуг і підприємницької діяльності;
  - в галузі стандартизації, якості продукції, метрології та сертифікації [23, с. 19–20].

Отже, можемо зробити власні узагальнення, які стосуються громадської безпеки та її значення для власної безпеки громадян.

По-перше, громадська безпека, як явище характеризує стан при якому суспільство та її окремі громадяни мають можливість до нормального співіснування на засадах взаємоповаги, невтручання в життя один одного, непорушності прав тощо.

По-друге, порушення громадської безпеки завжди супроводжується порушенням прав окремих членів суспільства, що в кінцевому результаті призводить до деформації окремих кластерів суспільних відносин, відновлення яких може бути забезпечене виключено після втручання державних інституцій.

По-третє, громадська безпека – частина суспільного договору, яка визначає яким чином повинен бути забезпечений громадській спокій з урахуванням інтересів кожного члена суспільства.

По-четверте, запобіганню порушення громадської безпеки повинні сприяти спеціально створені державні структури – правоохоронні органи, серед яких, колючим у даній сфері є органи Міністерства внутрішніх справ (підрозділи Національної поліції України, зокрема).

По-п'яте, з метою забезпечення громадської безпеки, держава здійснює комплекс правових та адміністративних заходів.

Список використаних джерел

1. Фисун Ю.Ю. Міжнародно-правове регулювання інституту релігійної безпеки. – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.11 – міжнародне право. – Інститут законодавства Верховної Ради України, Київ, 2005. 197с.
2. Панов М., Тихий В. Безпека як фундаментальна категорія в методології правознавства (до постановки проблеми) // Вісник Академії правових наук України. - 2000. - №3. - С.11.
3. Бабаев В.К. Словарь категорий и понятий общей теории права. – Н. Новгород, 1992. – 100 с.
4. Тарарухин С.А. Квалификация преступлений в следственной и судебной практике. – К.,1995.
5. Лесков М.А. Гомеостатические процессы и теория безопасности // Безопасность. Информационный сборник. – 1994. - № 4
6. Дихтиевский Петр Васильевич Административно-правовое принуждение в механизме обеспечения личной Безопасности [Электронный ресурс]: Дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.14. -М.: РГБ, 2005 – 483с.
7. Фисун Ю.Ю. Міжнародно-правове регулювання інституту релігійної безпеки. – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.11 – міжнародне право. – Інститут законодавства Верховної Ради України, Київ, 2005.197с.
8. Stephen J. Del Rosso Jr. The Insecure State: Reflections on “the State” and “Security” in a Changing World. Daedalus: What future for the State? – Spring. – 1995. – P. 175-207.
9. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь: ок. 50 000 слов. – 3-е изд., исправ. – М.: Рус. из., 1986. – 840 с.
10. Родачин В.М. Безопасность как социальное явление // Журнал „Право и безопасность”. – 2004. – № 4 (13). – С. 17-21.
11. Данильян О. Г., Дзьобань О. П., Панов М. І. Національна безпека України: структура та напрямки реалізації: Навч. посіб. – Х.: Фоліо, 2002. – 285 с.
12. Панов М., Тихий В. Безпека як фундаментальна категорія в методології правознавства (до постановки проблеми) // Вісник Академії правових наук України. – 2000. – № 3 (22). – С. 10-16.
13. Удод М.В. Адміністративно-правове регулювання забезпечення пожежної безпеки в Україні. – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук із спеціальності 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Національна академія державної податкової служби України, Ірпінь, 2004. 180с.
14. Прудников А.С. Безопасность личности и ее обеспечение органами внутренних дел (теоретико-правовое исследование). Дис. ... докт. юрид. наук. - М., 1999.
15. Кузнецова Н.Ф., Куликов Б.А. Советское уголовное право. Особенная часть. - М., 1971. - С. 363
16. Джагунов Г.В. Сутність та значення громадської безпеки в державі / Г.В. Джагунов // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 292–296.
17. Кондратов Б.П. Общественная безопасность и административно-правовые средства ее обеспечения. Дис. ... докт. юрид. наук. -М., 1998.-С. 18.
18. Адміністративне право України: підручник для юрид. вузів і фак. / Ю. П. Битяк, В. В. Богуцький, В.М. Гарашук та ін.; за ред. Ю.П. Битяка. – Х.: Право, 2000. – 520 с.
19. Доценко О.С. Поняття і сутність громадської безпеки в суспільстві / http://www.naiu.kiev.ua/tslc/pages/biblio/visnik/2002_2/dozenko.htm

20. Небеська М. С. Органи внутрішніх справ як суб'єкти забезпечення прав і свобод людини у сфері охорони громадського порядку та громадської безпеки. – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2011. 200с.

21. Ярмиш Назар Олександрович Поняття громадської безпеки / Вісник кримінологічної асоціації України. 2015. № 3 (11) // <http://files.visnikkau.org/200000826-d0b95d1b62/%D0%AF%D1%80%D0%BC%D0%B8%D1%88.pdf>

22. Адміністративна діяльність : навч. посіб. / [В. В. Новиков, М. В. Ковалів, В. П. Столбовий та ін.] ; за ред. О. І. Остапенка. – Львів : Львівськ. ін-т внутр. справ при НАВС України, 2002. – 252 с.

23. Ольховський Є. Б. Адміністративно-правові засоби забезпечення громадської безпеки : дис. ... канд. юрид. наук, 12.00.07 / Ольховський Євген Борисович. – Х., 2003. – 191 с.

ДО ПИТАННЯ ПРО ПІДПРИЄМНИЦЬКУ ФУНКЦІЮ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ ЇХ БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНОСТІ

Тимошенко М.О.

(кандидат юридичних наук, доцент, проректор Європейського університету)

Анотація: Стаття присвячена дослідженню проблем поліфункціональної діяльності сучасних вищих навчальних закладів (ВНЗ). Враховуючи, що система сучасної вищої освіти включає як державні, так і муніципальні та приватні ВНЗ, питання про підприємницьку функцію таких навчальних закладів у правовому аспекті видається особливо актуальним. Такі дослідження можуть створити теоретико-методологічну основу для вдосконалення правового регулювання системи вищої освіти з врахуванням як соціальної, освітньої, економічної, так і підприємницької діяльності ВНЗ.

Ключові слова: вищий навчальний заклад (ВНЗ), приватний ВНЗ, функції ВНЗ, освітні послуги, правове регулювання діяльності ВНЗ, освітня діяльність.

Summary. The article argues essence of performance of a higher educational establishment as a business entity, producing educational services. The research analyses dynamics of changes in the number of higher educational establishments of Ukraine in terms of the forms of ownership for the period of 2010-2016. The author investigates opportunities of private higher educational establishments in the modern society and argues their advantages for the society, students and teachers. It is proved that efficient performance of private higher educational establishments at the market of educational services is directly influenced by application of innovative technologies and an efficient strategy of development.

Key words: higher educational establishment, private higher educational establishment, business entity, educational services, educational activity.

В юридичній літературі сьогодні справедливо наголошується, що сучасна система вищих навчальних закладів (надалі – ВНЗ) виступає одним з найголовніших чинників зростання якості людського капіталу, генерування нових ідей, забезпечення динамічного розвитку економіки, суспільства і держави. Задля того, щоб вітчизняні ВНЗ та в цілому система вищої освіти ефективно виконували ці важливі суспільні завдання, необхідно здійснити їхнє оновлення з урахуванням актуальних світових тенденцій розвитку освіти у широкому соціально-економічному сенсі [10, С.3-4]. Відповідні процеси потребують ґрунтового наукового осмислення, без якого важко на практиці створити ефективні моделі функціонування ВНЗ [1, С.32], які відповідали б вимогам сучасного глобалізованого світу.

Видається, що пошуки таких оптимальних шляхів розвитку вищої освіти та моделей організації ВНЗ передбачає системне перетворення вищої школи, визначення її нового місця і ролі у суспільстві з врахуванням соціального запиту та потреб соціально-економічного життя. При цьому, зрозуміло, що еволюційні зміни не означають спонтанного оновлення змісту вищої освіти, або радикального підвищення її якості та конкурентоспроможності українських ВНЗ на ринку освітніх послуг. Відповідні процеси, навпаки, мають зазнавати постійного коригуючого й упорядковуючого впливу з боку Української держави, що об'єктивного зацікавлена в належній реалізації ВНЗ їх